

учнями особистісних ресурсів і визначення ними перспектив життєвого шляху, зростання самосвідомості та можливостей самореалізації учнів.

Список використаних джерел:

1. Ільїна О. Гендерне виховання в концепції Нової української школи. *Молодь і ринок*. 2019. № 1 (168). С. 117–121.
2. Кравець В. Гендерна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих пед. закл. освіти. Тернопіль : Джура, 2003. 416 с.
3. Марченко О. Ю., Цикало Л. С. Гендерний підхід у фізичному вихованні: від витоків до сьогодення. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2020. № 6 (126). С. 63–68.
4. Necherda V. B. Gender education of the socially successful personality of a senior pupil by means of NGOs. *Scientific research, findings, and developments in technology in modern science: proceedings of the International Scientific Conference*. Riga: Baltija Publishing, 2022. P. 36–41.

Нікітіна Наталія
кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри мов і методики їх викладання
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка

СУЧАСНІ МЕТОДИ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА МАНІПУЛЯЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ МОЛОДІ

Очевидно, що для кожного з нас ключовим словом життя стало слово «безпека», особливо важливою стає інформаційна безпека. Усе частіше звертаємо увагу, а почасти й занурюємося підсвідомо чи свідомо у такі явища, як дезінформація, маніпуляція, фейки, інформаційне перевантаження тощо, що стали невід’ємною частиною інформаційного простору.

Термін «інформаційне перевантаження» вперше застосував Б. Гросс у книзі «Управління організацією». Інформаційне перевантаження – це

насамперед надлишок інформації, що входить у нашу свідомість (Toffler, 1970, с. 350). Інформація надходить з усе більшої кількості сайтів, а всі ми тим чи іншим чином залежимо від неї, опиняючись у небезпеці, бо вона не гарантує ні достовірності, ні якості. При тому людина може потрапити в залежність, і тоді інформація буде керувати людиною.

На жаль, не існує чіткого визначення терміна «дезінформація», що призводить до плутанини та дискусій. Деінформація є не просто неправдивою інформацією, бо могла бути оприєвнена через помилку або некомпетентність. Надто популярним є термін «мізінформація» (від англ. «misinformation») – некоректна та/або оманлива інформація, що розповсюджується без мети когось обманути. На диво, але правда може бути теж частиною деінформації, якщо вона відповідає поставленій меті. Якщо нашим завданням є дискримінація особи або певної країни, то подаємо про них правдиву інформацію, проте негативного змісту, оминаючи увагою все позитивне. Для деінформації потрібна мета, системність, сталість, яка організовується або групою людей, або країною і повторюється з різними відтіночними значеннями протягом тривалого часу. Дотичним до цього є пропаганда.

Не секрет, що кількість держав, які проводять деінформаційні кампанії, зростає, а маніпуляції перетворилися на зброю певних країн. Інформаційний вплив може бути настільки потужним, що призводить до змін настрою суспільства, результатів виборів, урядів тощо. Варто зауважити, що на сьогодні в інформаційному полі відбувається справжня потужна війна не стільки «проти чогось», а «за щось». Інформаційні маніпуляції набувають настільки стрімкого поширення, що пересічна людина, яка не здатна критично мислити, не встигає за вкидами в інформаційний простір, стає розпорошеною, розчавленою, розсосередженою, позбавленою опертя, що й призводить до втрати ідентичності.

Інформаційні наративи формують молоде покоління, а іноді й усе суспільство в цілому, почасти руйнуючи загальнолюдські цінності або

залякуючи, сіючи хаос, тим самим посилюючи кризові ситуації. Динаміка новинного потоку, кліпова свідомість у цифровізованому суспільстві настільки стрімка, що люди не встигають проаналізувати події глибше. Саме тому різноманітні фейки та маніпулятивні практики сприймаються більшістю як реальність. Дезінформація настільки організовано, заплановано поширюється в інформаційному просторі, настільки потужно її використовують держави світу, що суспільство уже вчора повинно було б запустити меседж, що боротьба з дезінформацією, вміння її розпізнавати – проблема абсолютно всіх. І саме молоді люди, яких треба навчати протистояти фейковим новинам, вкидам, навчати критично мислити, щоб у подальшому саме вони стали амбасадорами, ладними скептично споживати інформацію, виносити оцінні судження й розвінчувати пропаганду.

Усе потужніше лунають пропозиції/вимоги про міжнародне законодавство, яке б регулювало проблему фейкових новин, що вже зараз перетворилися на пряму загрозу національній безпеці країн, на інструмент, що може дестабілізувати світ у цілому.

Лідером використання дезінформації, безсумнівно, є Росія, оскільки має історичні корені та досвід. Ще в 20-х роках чекістами було створено бюро з продукування та розповсюдження інформації проти ворога. В СРСР дезінформація стала стратегічним елементом холодної війни. В англійській мові слово «дезінформація» в сучасному розумінні почало використовуватися тільки у 80-х рр.

Цей термін став основоположним у веденні гібридної війни, яка має два чинники: збройна агресія та гуманітарна. Мета гуманітарної агресії – знищення національної ідентичності населення. Як доводить історія, внаслідок збройної агресії будь-яка країна може зазнати поразки, проте якщо збережена національна ідентичність, то нація може відновитися не тільки і не стільки на фізичному рівні, скільки на генному, родовому. Потужна гуманітарна агресія Росії народжує тисячі наративів і фейкових новин, запускає проплачених ботів у месенджерах.

З початком війни Росії з Україною продукується «неологізм вісімки»: *«где вы были восемь лет?»*, *«почему вы восемь лет молчали?»*. «Неологізм вісімки» демонізує ворога (Україну), тим самим знімаючи будь-яку відповідальність за наслідки жорстокої війни з російського народу, не пояснюючи причин власних дій. Спростували цей неологізм різноманітні місії ОБСЄ та закордонні друковані видання. Аналізуючи російську дезінформацію, виділяємо цілу низку виправдально-захисних кліше: *«а детей Донбасса вам не жалко?»*, *«у власти в Украине фашисты!»*, *«не все так однозначно»*. Російськомовний наратив абсолютно парадоксальний: основним ворогом є Америка, а не Україна, з якою триває війна, що влаштовує більшість росіян, для яких *«український народ – братній народ»* – увиразнює новий парадокс, бо війна з братом не може бути. Подібну аргументацію все частіше називають «вотебаутизмом» (від англ. what about – а як щодо...) – риторичний метод, спрямований на відволікання уваги від неприємних запитань шляхом критики опонента. З чим це пов'язано? Відповідь очевидна, простіше вказати на чийсь недоліки, ніж пояснити причини власних вчинків. Цей метод позбавляє відповідальності та демонізує ворога. Це коли на будь-яке наше питання дають відповідь, що десь там ще гірше і байдуже, де саме і що.

В останні дні з'явилося нове поле фейкової інформації: боти переходять на елегантну українську мову і говорять від імені всієї нації, оскільки на хвилі піднесення української мови на сьогодні російськомовні боти викликають одразу недовіру й змушують критично аналізувати саме їх вкиди. Наступним фейком у ФБ стає часто поширювана (приблизно через 15-20 дописів коментар) так звана цитата Джорджа Сороса, який начебто ще у 2015 р. в інтерв'ю німецькому виданню Сісего сказав: *«Украинцы должны воевать и не более того. Для Европы это очень выгодно, и ей все равно даже в случае, если от Украины останется лишь огромное пепелище, заваленное горой смердящих трупов»*. По-перше, німецьке видання не могло би через етичні причини опублікувати подібне висловлювання на своїх шпальтах, а,

по-друге, в 2015 р. Дж. Сороса не інтерв'ював жоден німецький журнал (перевірено автором).

Звертаємо увагу на наратив *«гора смердящих трупов»* – це інформаційний вкид щодо Бучі, Ірпеня, Маріуполя, Северодонецька та інших міст, де нищиться українська нація, відбувається геноцид. Начебто не з цілеспрямованої ненависницької політики Росії, а з продуманої заздалегідь і озвученої ще в далекому 2015 р. політики Заходу. Хочеться зауважити, що за останній тиждень травня посилилася активність фейкових новин, ботів, відбувається засилля дезінформації для світової спільноти. Фейкові новини вибудовуються чітко за методичками ФСБ, за концепцією «вікно Овертона» або «вікно дискурсу» (Lehman, 2010) з метою поширення паніки, створення нестабільності, а найважливіше – виправдання своїх антилюдських дій і геноциду українського народу.

Отже, будь-яка дезінформація має реальні наслідки, побутує як ланцюжок, який запустили в соціальні мережі, месенджери, де вони набувають поширення, розповсюдження, перепощення, передруку тощо. Здатність до критичного мислення, медіагігієни, розуміння принципів функціонування дезінформації стануть найкращим захистом для молодого покоління, яке може бути амбасадорами здорового глузду. Таким чином, інтернет-смітник стає розплідником фейків, використовуючи маніпулятивні практики впливу на свідомість сучасної людини. І щоб уберегтися від інформаційного маніпулятивного перевантаження, треба залишатися людиною, яка думає, критично мислить – тільки таку людину неможливо позбавити національної ідентичності.

Список використаних джерел:

1. Lehman, J. G. (2010). An Introduction to the Overton Window of Political Possibility. Mackinac Center for Public Policy.
2. Toffler, A. (1970). Future Shock, 3. Aufl., New York, Vereinigte Staaten: Penguin Random House.

З. Почепцов, Г. (2015) «Сучасні інформаційні війни». Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія».

Онипченко Оксана Ігорівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної роботи
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія» Харківської обласної ради,
Зозуляк-Случик Роксоляна Василівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи Прикарпатського
національного університету імені В. Стефаника

СТАТЕВОРОЛЬОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СТАБІЛЬНОСТІ ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Загальнокризова ситуація у світі та в країні безпосередньо позначається на соціальному інституті сім'ї. Економічні проблеми, безробіття, зниження народжуваності, деформація шлюбно-сімейних відносин знижують адаптаційні можливості сім'ї та порушують її функціонування, що дає підставу говорити про кризу сім'ї. Тому актуальною є проблема підготовки дітей та молоді до сімейного життя, стабільності шлюбно-сімейних відносин.

Морально-педагогічні аспекти підготовки дітей та молоді до сімейного життя вивчалися В. Барським, В. Бойко, Л. Верб, М. Вовчик-Блакитною, З. Зайцевою, Є. Ільїною, В. Карпіковим, А. Сизановим, В. Сухомлинським, І. Трухіним. Особливості статевого виховання й статеворольового самовизначення як фактора готовності до виконання ролі сім'янина досліджували М. Боришевський, О. Васютинський, Т. Говорун, О. Кікінежді, Д. Колесов, І. Кон, В. Кравець, Д. Логвінова, Л. Мороз, Т. Титаренко та ін.

Метою дослідження є аналіз структури шлюбу, специфіки шлюбно-сімейних уявлень дітей та молоді; визначення факторів стабільності шлюбно-сімейних відносин.